

ОСОБЛИВОСТІ РИЗИК-МЕНЕДЖМЕНТУ СУЧАСНОГО ПІДПРИЄМСТВА

Овдіюк О. М., к.е.н., доцент

Постановка проблеми. Сучасна ринкова економіка вимагає постійної зміни операційної та стратегічної моделі системи управління підприємством, яка відповідає змінам, що відбуваються у зовнішньому і внутрішньому середовищі економічної системи. Очевидним видається, що можливість передбачити зміни, які будуть спричиняти критичний вплив на ефективність і стабільність функціонування підприємства, є необхідною умовою забезпечення її існування. Проте, спрогнозувати поведінку ринку та супутні при цьому впливи критичних ринкових факторів, зі значним ступенем точності не є можливим. Таким чином, в умовах ринкової економіки невизначеність і ризик супутні бізнесу, і як результат є однією з його характерних рис, особливо в таких напрямках, як стратегічне планування бізнесу, інвестиційне проектування, фінансування інноваційних проектів і т.д., де управлінські впливи нерозривно пов'язані з прийняттям ризику.

Аналіз останніх досліджень. Значний внесок у розробку і вирішення проблем

управління ризиками внесли вітчизняні та зарубіжні вчені: В. В. Вітлінського, В. М. Гранатурова, О. Л. Устенка, О. І. Ястремського, А. Д. Штефанича, А. П. Альгіна, Г. Б. Клейнера, І. Т. Балабанова, Є. А. Уткіна, С. М. Ілляшенко, В. В. Черкасова, Г. В. Чернової, В. В. Глушченка, М. В. Хохлова, В. А. Москвіна, О. С. Шапкіна, А. Мура, К. Хлардена та інших [1-11], праці яких присвячені дослідженню сутності ризику, визначенню факторів і причин його виникнення, характеристиці методів оцінки ступеня ризику. Необхідність посилення системи управління ризиками на вітчизняних підприємствах на основі сучасних міжнародних підходів, з одного боку, і недостатність існуючої теоретичної та методичної бази для вирішення поставлених завдань стосовно до української економіки.

Мета дослідження. Метою дослідження виступає розроблення теоретико-методичних засад та практичних рекомендацій щодо створення ефективної системи ризик-менеджменту як інструменту управління господарським ризиком підприємства.

Об'єкт дослідження. Об'єктом дослідження є вітчизняні виробничі підприємства, на діяльність яких впливає комплекс ризиків, характерних для сучасної економіки.

Методика дослідження. Методологічною основою є загальнотеоретичні та спеціальні методи економічного дослідження, які дають змогу вирішувати проблемні наукові завдання. Дослідження побудовано на використанні *діалектичного методу* пізнання економічних процесів, наукових розробок та публікацій вітчизняних і зарубіжних вчених з питань становлення та розвитку малих підприємств, праць провідних вчених в галузі маркетингу, економіки, організації та планування виробництва на підприємствах, а також глибокому аналізу законодавчих та нормативних актів державних органів влади.

Результати дослідження. Сучасна наукова література по-різному тлумачить поняття управління ризиком, визначає його риси, властивості, елементи, функції та етапи [1, 2, 4, 5, 6, 7, 8, 9]. Неоднозначність підходів пояснюється використанням різних методичних засад при вивченні цієї проблеми, оскільки управління ризиком – складне багатоаспектне і багаторівневе явище, яке характеризується складовими, що мають різноспрямований вплив на об'єкт управління.

Найбільш поширеним є визначення ризик-менеджменту як системи управління ризиком та економічними, точніше фінансовими відносинами, які виникають у процесі управління [1]. Управління ризиком – багатоетапний процес, мета якого зменшити чи компенсувати збитки для об'єкта при настанні несприятливих подій [9, с. 16]. Як вважає О. Л. Устенко, управління ризиком – це процес впливу на суб'єкт господарювання, при якому забезпечується максимально широкий діапазон охоплення можливих ризиків, їх обґрунтоване прийняття та зведення ступеня їх впливу до мінімальних меж, а також розробка стратегії поведінки даного суб'єкта в разі реалізації конкретних видів ризику [6]. На нашу думку, такий підхід є занадто широким і визначає перелік управлінських дій з ризик-менеджменту. З точки зору В. М. Гранатурова, управління ризиком можна охарактеризувати як сукупність методів, прийомів, заходів, що дозволяють певною мірою прогнозувати настання ризикованих подій і вживати заходів щодо виключення або зниження негативних наслідків їх настання [3, с. 7]. Отже, поняття ризику може розглядатися з однієї сторони як невизначеність в відношенні можливих втрат при досягненні поставленої мети, або невизначеність у досягненні поставленої мети незалежно від залучених до її досягненні ресурсів. Будь-яке вкладення ресурсів у бізнес з метою отримати дохід пов'язано з питаннями співвідношення ризику і потенційного доходу, яке повинно бути достатньо привабливим для інвестора. Чим вище ризикованість вкладення, тим більше повинен бути дохід, як результат успіху цього проекту. І чим надійніше вкладення, чим більше гарантій його успішності, тим нижче його потенційна прибутковість.

Таким чином ризик-менеджмент являє собою систему управляючих впливів спрямованих на структурування господарської діяльності економічного суб'єкта, що дозволяє забезпечити можливість лімітування ризику в межах, що визначають оптимальне співвідношення дохідності та ризику, або максимізувати мінімальний рівень доходу при

контрольованому рівні ризику.

Організаційна схема ризик-менеджменту представлена на рис. 1.

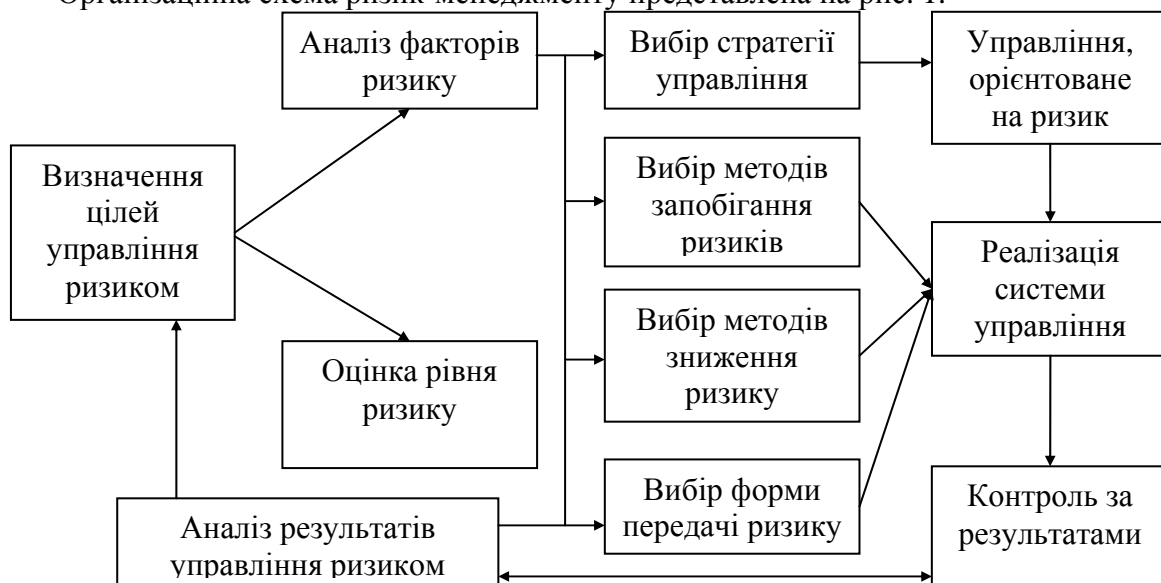

Рис. 1. Організаційна схема ризик-менеджменту

Дієвим інструментом реагування на зміни економічного середовища функціонування підприємства виступає ризик-менеджмент, який визначається як сукупність управлінських дій інтегрованого характеру, спрямованих на виявлення, аналіз і регулювання ризиків. Управління ризиком можна розглядати як процес впливу на об'єкт господарювання, при якому забезпечується максимально широкий діапазон охоплення можливих ризиків, попереджувальні дії, їх обґрунтоване врахування при прийнятті управлінських рішень та зведення ступеню впливу виявлених ризиків до мінімальних меж [5, с. 78].

До ключових моментів, що визначають особливості формування системи ризик-менеджменту на підприємствах, можна віднести процес управління ризиками господарської діяльності, який можна представити у вигляді таких етапів: визначення цілей управління ризиком; аналіз факторів та оцінка рівня ризику; вибір стратегії управління та методів запобігання та зниження, а також форми передачі ризику; управління орієнтоване на ризик; реалізація системи управління та контроль за результатами.

Висновки. Отже, формування системи ризик-менеджменту покликане забезпечити високу ефективність прийняття управлінських рішень для досягнення стратегічних і тактичних цілей підприємства та підвищення його конкурентоспроможності. Використання в господарській практиці підприємств алгоритму управління ризиками дає змогу скоригувати стратегію розвитку з урахуванням ступеня ризику, підвищити результативність їх функціонування.

Використані джерела інформації

1. Балабанов И. Т. Риск-менеджмент / И. Т. Балабанов. – М. : Финансы и статистика, 1996. – 192 с.
2. Вітлінський В. В. Ризикологія в економіці та підприємстві : монографія / В. В. Вітлінський, П. І. Великоіваненко. – К. : КНЕУ, 2004. – 480 с.
3. Гранатуров В. М. Аналіз підприємницьких ризиків: проблеми визначення, класифікації та кількісні оцінки : монографія / В. М. Гранатуров, І. В. Литовченко, С. К. Харічков; за наук. ред. В. М. Гранатурова. – Одеса : Ін-т проблем ринку та екон.-екол. досліджень НАН України, 2003. – 164 с.
4. Гранатуров В.М. Ризики підприємницької діяльності: проблеми аналізу / В.М. Гранатуров, О. Б. Шевчук. – К.: Державне вид.-інф. агентство «Зв'язок», 2000. – 150 с.
5. Мостенська Т. Л. Ризик-менеджмент як інструмент управління господарським

- ризиком підприємства / Т. Л. Мостенська, Н. С. Скопенко. – Вісник ЗНУ. – 2010. – № 3(7). – С. 74–79.
6. Управління підприємницьким ризиком / [за заг. ред. д.е.н. Д. А. Штефанича]. – Тернопіль: «Економічна думка», 1999. – 224 с.
7. Устенко О. Л. Теория экономического риска : монографія / О. Л. Устенко. – К.: МАУП, 1997. – 164 с.
8. Фомичев А. Н. Риск-менеджмент: уч. пособ. / А. Н. Фомичев. – М.: Издательско-торговая корпорация «Дашков и КО», 2004. – 292 с.
9. Хохлов Н. В. Управление риском : учеб. пособ. для вузов / Н. В. Хохлов. – М.: ЮНИТИ-ДАНА, 1999. – 239 с.
10. Шегда А. В. Ризики в підприємництві: оцінювання та управління : навч. посіб. / А. В. Шегда, М. В. Головатенко. – К. : Знання, 2008. – 271 с.